

کتاب جامع

بهداشت عمومی

فصل ۲ / گفتار ۸ / دکتر احمدعلی نوربالا، دکتر نادر اکرامی نسب

آشنایی با جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

فهرست مطالب

۱۴۵.....	اهداف درس
۱۴۵.....	مقدمه
۱۴۶.....	آشنایی با نهضت جهانی صلیب سرخ و هلال احمر
۱۴۷.....	معانی و مفاهیم اصول هفتگانه صلیب سرخ و هلال احمر
۱۴۸.....	تاریخچه جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران
۱۵۵.....	آشنایی با سازمان امداد و نجات جمعیت هلال احمر
۱۵۶.....	معاونت درمان و توانبخشی
۱۵۶.....	فعالیت‌های حوزه درمان و توانبخشی جمعیت هلال احمر
۱۵۸.....	فعالیت‌های آموزشی و تحقیقاتی
۱۵۸.....	الف - فعالیت‌های آموزشی
۱۵۸.....	آموزش‌های عمومی شامل
۱۵۸.....	آموزش‌های تخصصی شامل
۱۵۸.....	ب - فعالیت‌های تحقیقاتی
۱۵۹.....	سازمان تدارکات پزشکی
۱۶۰.....	سازمان داوطلبان هلال احمر
۱۶۰.....	۱- جذب نیروی انسانی داوطلب و مشارکت‌های مردمی
۱۶۱.....	۲- ارائه خدمات حمایتی
۱۶۱.....	سازمان جوانان هلال احمر

آشنایی با جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

دکتر احمدعلی نوربالا، دکتر نادر اکرامی نسب

هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

اهداف درس

انتظار می‌رود فراگیرنده، پس از گذراندن این درس، بتواند:

- تاریخچه هلال احمر (شیرخورشید سرخ) را بیان کند
- اهداف اصلی جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی را توضیح دهد
- اهداف نهضت جهانی صلیب سرخ را بیان کند
- اهداف سازمان امداد و نجات جمعیت هلال احمر را شرح دهد
- وظایف معاونت درمان و توانبخشی جمعیت هلال احمر را لیست نماید
- موسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال احمر ایران را معرفی کند

واژه‌های کلیدی

جمعیت هلال احمر، صلیب سرخ، شیرخورشید سرخ

مقدمه

جمعیت هلال احمر ایران در طول تاریخ پر افتخار خود از روز آغازین تاکنون با پرچم سفید صلح در شاهره انسانیت، سرافراز و پرافتخار، نقش آفرین صحنه‌هایی با شکوه از فداکاری و ازخودگذشتگی بوده است. گردآوری مجموعه‌ای از تلاش‌ها، موفقیت‌ها و خدماتی که جمعیت هلال احمر به آسیب دیدگان، دردمندان و بینوایان، ارائه کرده و بیان لحظه‌های با شکوه نوع دوستی و ایثار و تصویر نمودن چهره‌های متبسم امدادگرانی که همواره آغوش پرمهر خود را به روی نیازمندان و مددجویان گشوده و نور زندگی را بر دل ناامیدان تابانده‌اند، کارآسانی نیست. این مجموعه مختصر، بیانگر خدمات بخش‌هایی از جمعیت، مانند سازمان امداد و نجات، جوانان، داوطلبان، تدارکات پزشکی، معاونت درمان و توانبخشی و موسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال احمر ایران است.

که با بهره‌گیری از دانش نظری و عملی و توانایی‌های فنی موجب هرچه پربارتر شدن درخت تناور جمعیت هلال احمر شده‌اند.

جمعیت هلال احمر که عضوی از نهضت بین‌المللی سرخ و هلال احمر است اگر چه به مسایل ملی توجهی خاص مبذول داشته اما همواره با در نظر داشتن اصل جهانشمولی، فعالیت‌های گسترده‌ای را در زمینه درمانی و امدادسانی در مناطق محروم جهان با موفقیت به انجام رسانده است.

بدون تردید این برگی از کتاب پرافتخار نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر است که در آن کوله باری از تجربه‌های گرانبهای انسان‌های شریفی نهفته است که پیوسته کوشیده‌اند تا همچون «هانری دونان» طلایه دار این نهضت عظیم، انسانیت را پاس بدارند و در حفظ صلح و دوستی از هیچ تلاشی فروگذار نکنند و همواره کوشیده‌اند تا در سخت‌ترین شرایط امید به زندگی را برای انسان‌های نیازمند و درمانده به ارمغان آورند.

آشنایی با نهضت جهانی صلیب سرخ و هلال احمر

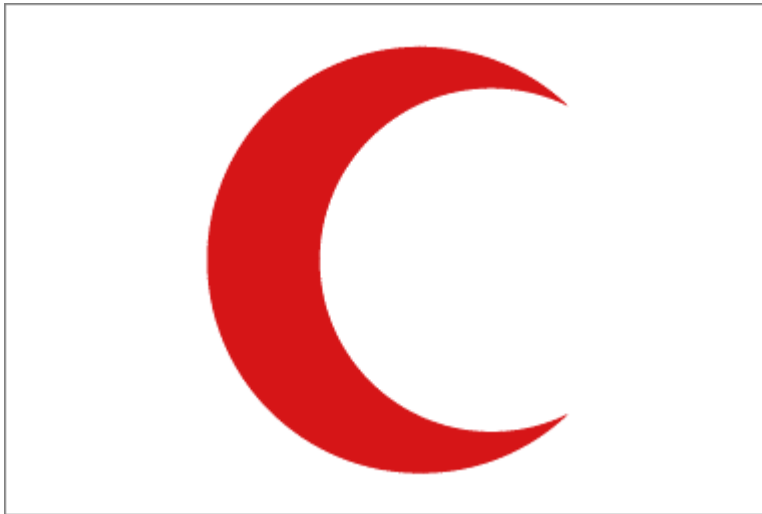
در بیست و چهارم ژوئن ۱۸۵۹ میلادی ارتش‌های امپراطوری اتریش و امپراطوری فرانسه جنگی خونین را در منطقه‌ای بنام سولفورینو در شمال کشور ایتالیا آغاز نمودند و شدت فاجعه به حدی بود که در مدت ۱۶ ساعت نبرد، چهل هزار تن کشته و زخمی شدند. در صحنه نبرد، مجروحین زیادی بدون هیچگونه رسیدگی و امدادسانی مرگ خود را به انتظار نشسته بودند. در این میان بازرگانی جوان از کشور سوئیس بنام هانری دونان که اتفاقاً از آن منطقه عبور می‌کرد تحت تاثیر شرایط دهشتناک و رقت انگیز مصدومین و مجروحین، اقدام به سازماندهی داوطلبانی از روستاهای اطراف نمود و گروه‌های امدادی و درمانی را برای کمک به آسیب دیدگان تشکیل داد و با کمک این گروه‌ها جمع کثیری از مجروحین از مرگ حتمی نجات یافتند.

هانری دونان پس از این واقعه و تحت تاثیر خاطرات تلخ و اندوهبار جنگ، در سال ۱۸۶۲ کتابی را با نام خاطرات سولفورینو منتشر نمود. در این کتاب دو پیشنهاد مشخص مطرح گردیده بود اول: تامین گروه‌های امدادی و درمانی داوطلب در کشورهای مختلف، به نحوی که در زمان صلح، آموزش ببینند و بتوانند در زمان جنگ به یاری مجروحین بپردازند و دوم: تصویب یک معاهده بین‌المللی که براساس آن دولت‌ها متعهد به حمایت و محترم شمردن چنین گروه‌های امدادی شدند.

کتاب یادشده با استقبال مردم و دولت کشور سوئیس و دیگر کشورها مواجه شد. پیشنهاد نخست هانری دونان منجر به تشکیل جمعیت‌های ملی صلیب سرخ و هلال احمر گردید که امروزه به ۱۷۹ کشور جهان، گسترش یافته است و پیشنهاد دوم، منجر به تصویب قراردادهای حقوق بین‌المللی بشردوستانه موسوم به قراردادهای ژنو شد که اولین این قراردادها در سال ۱۸۶۴ به تصویب رسید. کاملترین مقررات حقوق بشردوستانه بین‌المللی بنام کنوانسیون چهارگانه ژنو در سال ۱۹۴۹ به تصویب اکثریت دولت‌های جهان از جمله دولت ایران رسید و الحاق به پروتکل‌های الحاقی آن مصوب ۱۹۷۹ در حال حاضر جریان دارد.

در ۲۳ اکتبر ۱۸۶۳ اولین کمیته بین‌المللی صلیب سرخ با نمایندگانی ۱۶ کشور در ژنو تاسیس و تشکیل شد و نشان صلیب سرخ که در واقع معکوس رنگ‌های پرچم کشور سوئیس می‌باشد بعنوان نشان کمیته بین‌المللی انتخاب گردید. با تلاش‌های این کمیته در اجلاس سال ۱۸۶۴ در ژنو، با شرکت ۱۵ کشور اروپایی اولین

کنونسیون ژنو در مورد کمک رسانی به مجروحین جنگ‌های زمینی به تصویب رسید. در سال ۱۸۷۶ دولت عثمانی (ترکیه فعلی) نشان هلال قرمز در زمینه سفید را بجای نشان صلیب سرخ، انتخاب نمود که بعدها بسیاری کشورهای اسلامی به تبعیت از آن از این نشان استفاده نمودند.

تصویر ۱ - آرم جمعیت هلال احمر

با گسترش ارتباطات بین‌المللی و توجه بیشتر به مسائل اجتماعی و بهداشتی در اوایل قرن بیستم و به پیشنهاد رییس صلیب سرخ آمریکا، اتحادیه جمعیت‌های ملی صلیب سرخ در سال ۱۹۱۹ در شهر پاریس تشکیل شد که با افزایش کشورهای عضو اتحادیه در سال ۱۹۹۱ فدراسیون بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر تشکیل گردید.

فدراسیون بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر، امروزه ۱۸۹ عضو دارد که با داشتن مبانی حقوق بین‌المللی جهانشمول و داشتن بیش از یک صد میلیون عضو داوطلب در سراسر جهان با پای بندی به اصول هفتگانه: بشردوستی، بی غرضی، بی طرفی، عدم وابستگی، خدمات داوطلبی، یگانگی و جهان شمولی، بزرگترین شبکه و تشکیلات بشردوستانه در سراسر جهان به شمار می‌آید.

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، فدراسیون بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر و جمعیت‌های ملی صلیب سرخ و هلال احمر، ارکان نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر را تشکیل می‌دهند.

معانی و مفاهیم اصول هفتگانه صلیب سرخ و هلال احمر

بشردوستی: تکیه بر انسانیت، و حفظ و احترام به عزت و کرامت انسان‌ها.

بیغرضی: ارائه خدمات بشردوستانه بدون هیچگونه تبعیض از نظر نژاد، جنس، مذهب و...

بیطرفی: عدم جانبداری از طرف‌های درگیر در مخاصمه به منظور سهولت دسترسی به قربانیان.

عدم وابستگی و استقلال: استقلال عمل در انجام خدمات بشردوستانه و عدم وابستگی به دولت‌ها و دیگر

مراجع که استقلال را خدشه دار سازد.

خدمات داوطلبانه : خدمات بشردوستانه در جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر بصورت غیرانتفاعی و بدون چشمداشت مادی و مالی و بصورت داوطلبانه است.

وحدت و یگانگی : در هر کشور مستقل، تنها یک جمعیت صلیب سرخ یا هلال احمر می‌تواند تاسیس گردد چنین جمعیتی می‌بایست بطور رسمی از سوی دولت آن کشور به مراجع رسمی بین‌المللی معرفی گردد.

جهانشمولی : جمعیت صلیب سرخ و هلال احمر، محدود به مرزها و حوزه جغرافیایی خاصی نیست و اهداف و فعالیت‌های آن در سراسر جهان قابل گسترش است.

تاریخچه جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

جمعیت هلال احمر (شیر و خورشید سرخ سابق) یادگار بزرگ انسان‌های نیک نفسی است که با تاسی به آیه کریمه «**وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى**» و شعر زیبای سعدی علیه‌الرحمه :

« بنی آدم اعضای یک پیکرند که در آفرینش زیک گوهرند »
« چو عضوی به درد آورد روزگار دگر عضوها را نماند قرار »

آن را تاسیس نمودند.

تاریخچه تاسیس و گسترش جمعیت شیر و خورشید سرخ یا هلال احمر فعلی از ابتدا تاکنون در هفت دوره زیر بیان شده است :

- ۱- بروز و نهفتگی (۱۳۰۱-۱۲۸۴)
- ۲- تاسیس و تثبیت (۱۳۰۱-۱۳۲۷)
- ۳- رشد و شکوفایی (۱۳۲۷-۱۳۵۷)
- ۴- سوء تفاهم و کم مهری (۱۳۵۷-۱۳۵۹)
- ۵- ایثار و از خودگذشتگی (۱۳۶۷-۱۳۵۹)
- ۶- بازسازی و ایستادگی (۱۳۶۷-۱۳۷۸)
- ۷- بازشناسی و توسعه (۱۳۷۸-۱۳۸۲)

۱- بروز و نهفتگی (۱۳۰۱-۱۲۸۴)

نخستین کوشش ایرانیان برای پیوستن به کنوانسیون‌های بین‌المللی در مورد تشکیلات بین‌المللی صلیب سرخ به دوران پادشاهی ناصرالدین شاه قاجار باز می‌گردد. ایران در زمان حکومت او و در دسامبر سال ۱۸۷۴ / شوال ۱۲۹۱، کنوانسیون مصوب ۱۸۶۴ ژنو را پذیرفت اما عملاً برای دهها سال پس از این تاریخ هیچ گونه اقدامی برای تاسیس موسسه، یا سازمانی که عامل اجرایی این کنوانسیون در ایران باشد صورت نگرفت.

در سال ۱۲۸۴ شمسی، عبدالصمد ممتازالسلطنه سیاستمدار و وزیر مختار وقت ایران در پاریس، توانست موافقت کنفرانس را در پذیرش نشان شیر خورشید سرخ به عنوان نشان رسمی دولت ایران برای جمعیت خود اخذ

نماید.

این نشان چند سال بعد از این زمان مورد تایید کنفرانس دیپلماتیک صلیب سرخ در ژنو نیز قرار گرفت. اگرچه، همچنان هیچ نهادی از سوی دولت ایران برای انجام وظایف مربوط به صلیب سرخ بوجود نیامد. فعالیت‌های مربوط به این موسسه تنها در اثر کوشش‌های شخصی افراد و به صورت غیر متواتر انجام می‌شد که از آنجمله تلاش‌های دکتر امیرخان اعلم (مشهور به امیراعلم، از جمله دانش آموختگان ایرانی در اروپا در رشته پزشکی و از بنیانگذاران چند بیمارستان به سبک غربی در ایران) در خلال جنگ‌های داخلی ایران بین مستبدین و مشروطه خواهان در سال‌های پس از پیروزی انقلاب مشروطیت ایران بود.

۲- تاسیس و تثبیت (۱۳۲۷-۱۳۰۱)

نخستین رویکرد تشکیل موسسه خیریه امدادی در ایران تحت حمایت دولت در سال ۱۳۰۱ ش / ۱۹۲۲ میلادی صورت گرفت. در این سال به کوشش دکتر امیر اعلم، اقداماتی برای تاسیس شیر و خورشید سرخ با حمایت دولت، صورت گرفت. جمعیت شیر و خورشید سرخ، نخستین و بزرگترین جمعیت خیریه ایران است که عهده دار وظایف مهم و متعددی در مسائل مربوط به امداد رسانی در حوادث غیرمترقبه و امدادی، تاسیس بیمارستان و درمانگاه، تهیه دارو و تجهیزات پزشکی، تربیت پرستار، نگهداری از کودکان بی سرپرست، ارائه برنامه‌های ویژه برای جوانان و برخی فعالیت‌های عمرانی در داخل و خارج از کشور بوده است.

کلیه فعالیت‌های این جمعیت، از بدو پیدایش آن در ایران براساس کنوانسیون‌ها، پروتکل‌های الحاقی به این کنوانسیون‌ها و قراردادهای بین‌المللی مختلفی بوده است که در ادوار مختلف، برای تشکیلات بین‌المللی صلیب سرخ و نیز در زمینه همکاری‌های بین‌المللی تهیه شده است.

در سال ۱۳۰۱، دکتر امیراعلم مقررات وضع شده از سوی صلیب سرخ جهانی برای جمعیت‌ها را ترجمه نمود و در اختیار احمدشاه قاجار، پادشاه وقت ایران قرارداد تا شاه آن را مطالعه کرده و مقدمات تشکیل جمعیت فراهم شود. براساس این متن ترجمه شده، نظامنامه اساسی (اساسنامه) جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران تهیه و در حوت ۱۳۰۱ شمسی به امضای ولیعهد، محمد حسن میرزای قاجار رسید.

اگر چه تا ۱۳۰۳ هیچگونه اقدامی در جهت سازماندهی این تشکیلات انجام نشد. در این سال‌ها، نخستین حرکت امدادی جمعیت، کمک به زلزله زدگان تربت حیدریه بود که در زمانی که هنوز هیچگونه امکاناتی در اختیار جمعیت نبود، به همت دکتر امیر اعلم، صورت گرفت. از سال ۱۳۰۴ به بعد اندک اقدام‌های موثری برای شکل دهی این جمعیت در ایران صورت گرفت.

طی سالهای بعد تشکیلات جمعیت، رو به گسترش گذاشت و بسته به موقعیت افراد عضو جمعیت به کمک سانحه دیدگان و نیز نیازمندان می‌شتافت. از جمله این موارد، کمک رسانی به زلزله زدگان شیروان در سال ۱۳۰۸ ش، بود. در همین سال نیز کنفرانس دیپلماتیک ژنو در باره صلیب سرخ بین‌المللی، نشان شیر و خورشید سرخ را در کنار نشان‌های هلال احمر و صلیب سرخ به عنوان نشان امدادی و دارای مصونیت در میادین نبرد به رسمیت شناخت. ضمناً اساسنامه جمعیت، در سال ۱۳۱۵ مجدداً بررسی و با تغییراتی به تصویب رسید.

۳- رشد و شکوفایی (۱۳۵۷-۱۳۲۷)

در ۱۳۲۷ ش، اساسنامه جدید جمعیت، طراحی و در مجمع عمومی جمعیت در همان سال به تصویب رسید. در مقدمه این اساسنامه محمدرضا پهلوی ریاست عالی جمعیت را به خواهر خود شمس محول نمود در اردیبهشت ۱۳۲۸ ش، دکتر حسین خطیبی نوری، به عنوان مدیر عامل جمعیت، برگزیده شد. او تا هنگام پیروزی انقلاب اسلامی و تغییر در ساختار جمعیت، این سمت را بر عهده داشت.

در سال‌های پس از سال ۱۳۲۸ حمایت دولت از جمعیت، تقویت منابع مالی و حُسن مدیریت دکتر خطیبی باعث شد جمعیت به سرعت رشد نماید.

طی سال‌های چهل شمسی ارائه خدمات بهداشتی - درمانی به اقشار مختلف مردم و نیز سرپرستی افراد بی‌خانمان و بی‌بضاعت با گرایش کودکان و نوجوان، به عنوان رویکردی مهم مورد نظر رؤسای جمعیت بود. در سال ۱۳۴۶ به منظور یکسان سازی فعالیت‌های مختلف مربوط به جوانان در سراسر کشور، خانه‌های جوانان شیر و خورشید سرخ به عنوان مهمترین بخش اجرایی شورای عالی جوانان، آغاز به کار نمودند.

در سال ۱۳۴۹ و به دستور شاه بیش از ۱۰۰ بیمارستان و درمانگاه وابسته به وزارت بهداشتی در شهرستان‌ها، بخش‌ها و روستاها به شیر و خورشید سرخ واگذار شد تا از محل اعتبارات دولتی اداره گردد. در همین سال‌ها، برای رسیدگی بهتر به وضع بهداشتی - درمانی ساکنان جزیره‌های ایرانی خلیج فارس یک کشتی بیمارستانی برای جمعیت، خریداری گردید و در سال ۱۳۵۰ ش، به نشانه دوستی دو ملت ایران و امارات متحده عربی، بیمارستان جمعیت در دبی تاسیس گردید.

در اواخر دهه چهل، اداره خدمات انتقال خون به منظور فعالیت و نظارت بر امور مختلف مربوط به تهیه و انتقال خون در سراسر کشور بوجود آمد. مهمترین و گسترده ترین عملیات کمک رسانی جمعیت در دهه چهل شمسی، کمک رسانی به زلزله زدگان زلزله بومین زهرا در شهریور ۱۳۴۱ ش بود. در سال‌های دهه پنجاه تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی مهمترین حیطه گسترش جمعیت در بخش بهداشت و درمان بود، بطوریکه مقارن پیروزی انقلاب اسلامی، جمعیت بیش از ۷۰۰ موسسه امدادی، درمانی، بهداشتی، خیریه، تربیتی و اجتماعی از قبیل بیمارستان، مراکز امدادی و درمانی، اندرزگاه، آموزشگاه حرفه‌ای، پرورشگاه، شیرخوارگاه، مهدکودک، آموزشگاه پرستاری و بهیاری، مرکز انتقال خون، مراکز مبارزه با سل و سرطان، تاسیسات نوتوانی و دست و پا سازی مصنوعی ایجاد نمود به طوریکه تعداد تخت‌های بیمارستانی جمعیت به ۱۵۰۰۰ واحد می رسید.

اساسنامه جمعیت در این دوره در دو مرحله در سال‌های (۱۳۲۷) و (۱۳۵۳) بازنگری و اصلاح شد. جمعیت در آن سال‌ها توانست اعتبار ویژه‌ای از نظر بین‌المللی کسب و به عضویت «کمیته اجرایی» و « شورای حکام» انتخاب شود. همچنین دبیرکل جمعیت شیر و خورشید سرخ به ریاست «کمیته مشورتی بهداشت» منصوب گردید. در همین راستا و در سال ۱۳۵۲ بیستین کنفرانس بین‌المللی صلیب سرخ که عالی ترین مجمع تصمیم گیری نهضت بین‌المللی به حساب می آید، با حضور بیش از ۱۳۰ عضو در تهران برگزار شد.

۴- سوء تفاهم و کم مهری (۱۳۵۷-۱۳۵۹)

یکی از پرافتخارترین دوران فعالیت کارکنان و امدادگران جمعیت شیر و خورشید سرخ، خدماتی بود که بیمارستان‌ها و درمانگاه‌های تابعه در دوران پرتهاپ قیام ملت مسلمان کشورمان در طول انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ به مردم و انقلابیون ارائه می‌دادند. کارکنان فداکار و زحمتکش شیر و خورشید سرخ در چند صد مرکز درمانی در طول شبانه روز، زخمی‌ها و مصدومین انقلاب را مداوا یا پرستاری می‌کردند و آمبولانس‌های جمعیت پی در پی میان تظاهرکنندگان در حال گشت زنی بودند. با پیروزی انقلاب اسلامی، ایران تغییرات وسیعی در ساختار، ماهیت و وظایف جمعیت بوجود آمد، نخستین تغییر اساسی پس از پیروزی انقلاب در ساختار جمعیت، تفکیک مراکز بهداشتی - درمانی از جمعیت بود. مرحوم دکتر کاظم سامی کرمانی وزیر بهداشتی و بهزیستی وقت به عنوان سرپرست جمعیت انتخاب شدند و براساس مصوبه دولت موقت، در اسفند ماه سال ۱۳۵۷ یعنی کمتر از یک ماه بعد از پیروزی انقلاب، کلیه موسسات درمانی و بهداشتی (شامل ۲۲۴ بیمارستان، ۱۷۳ درمانگاه مستقل و مرکز اورژانس، ۷۷ اندرزگاه، ۱۵ مرکز مستقل انتقال خون و ۳۰ مرکز آموزش پرستاری، مامایی، بهیاری و پزشکی به همراه چندین پرورشگاه و خانه کودک) از جمعیت منتزع و با حفظ مالکیت جمعیت به وزارت بهداشتی و بهزیستی وقت منتقل گردید. این مصوبه باعث شد تا سیاست‌های کلی جمعیت نیز تغییر یافته و کلیه فعالیت‌های درمانی - حمایتی آن متوقف گردد.

همچنین برابر چند مصوبه دیگر هیئت دولت موقت، مراکز مختلف پژوهشی - حمایتی جمعیت از جمله جمعیت مبارزه با سرطان و سازمان انتقال خون جملگی به وزارت بهداشتی و بهزیستی واگذار گردیدند و برخی از امکانات ترابری هوایی و دریایی جمعیت، از جمله هواپیماهای آن به سایر نهادها واگذار شد. تشابه ظاهری نشان جمعیت با آرم شاهنشاهی و تصور عمومی مبنی بر وابستگی جمعیت به رژیم سابق در سال‌های آغازین انقلاب، باعث شد بسیاری از اموال و املاک آن (حتی برخی از املاک وقفی) توسط نهادهای انقلاب تصرف گردد.

اولین اساسنامه جمعیت در سال ۱۳۵۹ و در زمان رییس جمهوری بنی صدر به تصویب رسید. مهمترین تغییر انجام یافته در اساسنامه، اعطای ریاست عالی به رییس جمهور، حذف فعالیت‌های درمانی و ایجاد پست رئیس جمعیت بود که با پیشنهاد وزیر بهداشتی و تایید هیئت دولت منصوب می‌شد و این در حالی است که در اساسنامه مزبور، امور مربوط به تربیت کادر پیراپزشکی و انتقال خون، همچنان در حوزه فعالیت جمعیت قرار داشت ولی بعدها همین فعالیت‌ها نیز از جمعیت سلب و اکثر پرورشگاه‌ها و شیرخوارگاه‌ها به سایر سازمان‌ها واگذار شد. در اوایل سال ۱۳۵۹ دکتر علی بهزادنی، مسئولیت جمعیت را بر عهده گرفت و تا حد امکان به بازسازی مجدد ساختار آن پرداخت.

۵- ایثار و از خودگذشتگی (۱۳۶۷-۱۳۵۹)

با وجود کم لطفی‌های متعددی که در سال‌های آغازین پس از پیروزی انقلاب اسلامی نسبت به جمعیت صورت گرفت، جمعیت هلال احمر چه در جریان مقابله با حوادث طبیعی و چه در جریان جنگ تحمیلی عراق علیه

ایران به ارائه خدمات متنوع و بسیار مهمی پرداخته است. از جمله مهمترین عملکردهای هلال احمر در کمک رسانی به حادثه دیدگان سوانح مختلف، می‌توان به یاری به زلزله زدگان قاین (آبان ۱۳۵۸)، زلزله زدگان کرمان (مرداد ۱۳۶۰)، زلزله زدگان منجیل و طارم (خرداد ۱۳۶۹) و نیز سیل سیستان در تابستان ۱۳۶۹ اشاره نمود. در همین سال‌ها دکتر سید حسن فیروزآبادی ریاست جمعیت را بر عهده گرفت و تا سال ۱۳۶۲ در این پست باقی ماند و پس از آن مرحوم دکتر سیف الله وحید دستگردی به مدت بیش از ۱۵ سال به عنوان رئیس جمعیت فعالیت نمودند.

در جریان جنگ تحمیلی نیز، جمعیت هلال احمر یکی از درخشان ترین خدمات امدادی و درمانی را به رزمندگان اسلام و هموطنان جنگ زده، ارائه نمود. برخی از این فعالیت‌ها عبارتند از :

- آموزش امدادگران جهت یاری به مجروحان
- اعزام امدادگران به جبهه‌ها
- نجات مصدومین بمباران مناطق مسکونی در سراسر کشور
- انتقال و بستری نمودن مجروحان در بیمارستان‌ها
- حمایت از اسرا و مفقودین ایرانی و خانواده آنها
- جمع آوری، بسته بندی و ارسال کمک‌های مردمی به جبهه‌ها

همچنین جمعیت هلال احمر در همان سال‌ها صدها امدادگر شهید، جانباز، آزاده و مفقود تقدیم انقلاب نمود. در دی ماه ۱۳۶۲ برابر ماده واحده مصوب مجلس شورای اسلامی، عنوان جمعیت به جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران تغییر یافت و ایران از کلیه حقوق بین‌المللی خود برای استفاده انحصاری از نشان شیر و خورشید سرخ صرف‌نظر کرد و نشان مذکور بلافاصله از آیین نامه و اساسنامه تشکل بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر حذف گردید. اما به دلیل اینکه این نشانه در کنفرانس دیپلماتیک جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر به تصویب هیئت‌های دیپلماتیک کشورهای مختلف رسیده بود، لغو آن نیز باید در اجلاس مشابه صورت می‌پذیرفت و از آنجایی که برپایی چنین اجلاسی تاکنون در دستور کار تشکل بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر، وجود نداشته است، این نشانه همچنان در اسناد مربوط به کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو و پروتکل‌های الحاقی آنها به کاربرده می‌شود.

۶- بازسازی و ایستادگی (۱۳۷۸-۱۳۶۷)

با حذف مجمع عمومی از ارکان جمعیت، تصویب آخرین اساسنامه وقت جمعیت در اردیبهشت ماه سال ۱۳۶۷ توسط «مجلس شورای اسلامی» انجام شد و به این ترتیب هرگونه تغییر احتمالی در اساسنامه نیز قاعدتاً در حوزه اختیارات مجلس قرار گرفت.

طبق اساسنامه مذکور اداره جمعیت، توسط رئیس و با نظارت «هیأت اجرایی» متشکل از : رئیس، دبیر کل، نماینده ولی فقیه، نماینده وزیر بهداشت و خزانه دار، انجام می‌شود. در عین حال انتصابی، و نه انتخابی بودن رئیس و هیئت اجرایی و مواردی از این دست، باعث سوق یافتن جمعیت از شکل مردمی آن به سوی دولتی و به

دنبال آن بروز انتقادهایی در سطح بین‌المللی از جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران شده است. از سوی دیگر با تبدیل جمعیت به یکی از واحدهای وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از نظر بودجه عمومی نیز به شدت وابسته به کمک‌های دولتی گردید و استقبال مردمی نسبت به اعطای کمک‌های مالی و اهدای املاک به آن نسبت به گذشته کاهش یافت. جمعیت، طی این سال‌ها و به ویژه هنگام جنگ میان ایران و عراق، زلزله ۱۳۶۹ منجیل، زلزله قائنات، هجوم پناهندگان عراقی و آذری، سیل‌های بزرگ سال‌های ۷۱ و ۷۴ به ویژه در مناطق جنوبی کشور، خدمات ارزنده‌ای ارائه نمود.

در این دوره بخشی از فعالیت‌های سازمان جوانان که قبلاً از سازمان منتزع و در قالب مراکز پرورش اسلامی جوانان هلال احمر، فعالیت می‌کرد توسعه و جایگاه سازمانی آن به معاونت فرهنگی، ارتقاء پیدا نمود و در بعد بین‌المللی نیز ضمن ادامه فعالیت بیمارستان جمعیت در دُبی، عجمان و فجیره، چندین مرکز درمانی در کشورهای غنا، مالی، نیجر، نخبوان، بوسنی و کنیا تاسیس شد.

در همین دوره سازمان، تدارکات و تولید لوازم پزشکی همچنان نسبت به تامین وسایل و تجهیزات پزشکی و همچنین داروهای کمیاب در سطح کشور ادامه داد و با تاسیس چندین کارخانه از جمله کارخانه سرنگ سازی هلال ایران (سها)، مجتمع دارویی، بهداشتی، آرایشی (سها - هلال) و مجتمع تهرانپارس (شامل بخش‌های مختلف درمانی) و همچنین افزودن داروخانه‌های تخصصی در مشهد و کیش نقش مهمی در تامین نیازهای دارویی کشور در دوره‌های مختلف ارائه نمود.

۷- بازشناسی و توسعه (۱۳۸۲-۱۳۷۸)

در سال ۱۳۷۸ و به دنبال تصدی مسئولیت جمعیت توسط دکتر نوربالا، تحولات و تغییرات وسیعی در ابعاد مختلف به وقوع پیوست. این دوره جمعیت که از آن به عنوان «دوران بازشناسی و تحول» یاد می‌شود، شامل تغییرات وسیع در ساختار و تشکیلات، جایگاه و ارتباطات بین‌المللی، نیروی انسانی، قوانین و مقررات و بهبود روش‌هاست.

از مهمترین اقدامات این دوره می‌توان به دور شدن جمعیت از جهت‌گیری‌های سیاسی کشور و پایبندی به اصول هفتگانه نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر (بشردوستی، بی‌غرضی، بی‌طرفی، عدم وابستگی، خدمات داوطلبانه، یگانگی و جهان‌شمولی) اشاره کرد.

با توجه به عزم جمعیت نسبت به تقویت امور امدادی، معاونت امداد به سازمان امداد و نجات ارتقا یافت و تجهیزات جدیدی از جمله خودرو، آمبولانس و چرخبال به آن اضافه شد. همچنین سیستم مخابراتی سازمان به امکانات مدرن‌تر، مجهز شد. امدادگران این سازمان نقش مهمی در کمک‌رسانی به آسیب‌دیدگان سیل نکا (۱۳۷۹)، سیل گلستان (۱۳۸۰)، زلزله قزوین (۱۳۸۱) و بالاخره ایجاد اردوگاه و ارسال کمک به آوارگان افغانی (۱۳۸۰) ایفا نمودند.

سازمان داوطلبان نیز در راستای اهداف نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر، مجدداً تشکیل و

تقویت شد و دستورالعمل‌های دقیقی پیرامون نحوه ارائه خدمات به نیازمندان تدوین شد و در راستای اهداف امدادی جمعیت، کمک به بازماندگان بلایای طبیعی در اولویت خدمات حمایتی جمعیت قرار گرفت. هم اکنون تعداد ۲ میلیون نفر در رده‌های مختلف تخصصی و عادی به صورت داوطلب با جمعیت همکاری می‌کنند. از سوی دیگر با فراهم شدن فضای مطلوبتر در جمعیت برای بانوان و استقبال آنان از انجام امور خیریه، برنامه‌های مهمی در زمینه‌های امدادرسانی، بهداشتی و حمایتی توسط آنان به اجرا در می‌آید.

معاونت امور جوانان به عنوان یکی دیگر از ارکان مهم جمعیت مجدداً به سازمان جوانان تبدیل شد و مراکز پرورش اسلامی جوانان حذف و «مراکز امور جوانان» زیر نظر سازمان جوانان، تشکیل شد. در عین حال قراردادهای جدیدی با آموزش و پرورش، آموزش عالی و دانشگاه آزاد اسلامی منعقد گردید و در همین راستا «کانون‌های دانشجویی جوانان هلال احمر» در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی تشکیل شد. تشکیل کانون‌های دانشجویی که با استقبال فراوان و غیرمنتظره دانشجویان، مواجه شد از بزرگترین موفقیت‌های جمعیت هلال احمر حتی در بین سایر جمعیت‌های دنیا تلقی می‌شود. (هم اکنون جمعیت در بیش از ۲۹۰ دانشگاه، کانون دانشجویی تشکیل داده است که بیش از یکصد هزار نفر در آنها مشغول فعالیت هستند).

با تشکیل معاونت حقوقی، برنامه ریزی و امور مجلس، اقدامات وسیعی در جهت بازگرداندن جایگاه حقوقی و همچنین اعتبار و اموال و املاک جمعیت به عمل آمد. همچنین با افزودن واژه درمان به عنوان معاونت توانبخشی، ضمن تقویت فعالیت‌های توانبخشی، امور مربوط به درمان که تقریباً به فراموشی سپرده شده بود دوباره مطرح شد (یاد آور می‌شود با وجود تفکیک مراکز درمانی در سال ۱۳۵۷، جمعیت هلال احمر هنوز هم دارای ۲۶ مرکز درمانی در داخل و ۷ بیمارستان و درمانگاه در خارج از کشور می‌باشد).

به منظور تربیت نیروهای کارشناس و کاردان در امور امدادی و مدیریت سوانح، «مرکز آموزش و تحقیقات جمعیت» که از سال ۱۳۷۴ شروع به کار نموده بود، در سال ۱۳۸۱ با پذیرش دانشجویان در شش رشته کاردانی و کارشناسی و نیز با رسیدن به معیارهای مورد نظر در آموزش عالی، به «موسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال احمر ایران» ارتقاء یافت.

جمعیت در سال ۱۳۸۰ موفق شد مجدداً پس از ۲۰ سال مسئولیت هیات پزشکی حج را به دست آورد، ضمن اینکه برنامه‌هایی را نیز برای زائران سوریه و عتبات در دست اقدام دارد.

پیگیری امور حقوقی و بازپس‌گیری املاک و اموال جمعیت طی این سال‌ها شدت گرفت و جمعیت توانست با حمایت مجلس و قوه قضائیه تعداد زیادی از ساختمان‌های خود را بازپس گیرد و طرح ویژه‌ای برای نحوه تعیین مالکیت وتوالی املاک وقفی و غیروقفی جمعیت پیشنهاد نماید. در همین دوران، طرح پیشنهادی جمعیت مبنی بر ایجاد تغییر در اساسنامه در جهت مردمی کردن آن از طریق نمایندگان محترم در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید.

در سطح بین‌المللی نیز، فعالیت‌های فراوانی در زمینه احیای جایگاه جمعیت صورت گرفت و در همین راستا سومین اجلاس منطقه‌ای جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر خاور میانه و شمال آفریقا با حضور نمایندگان ۴۰ کشور و سازمان بین‌المللی به میزبانی جمعیت هلال احمر در اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۰ در تهران برگزار شد. در حاشیه این اجلاس، شرکت کنندگان از توانمندی‌های جمعیت، بازدید کردند و مسئولین فدراسیون

بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر از ایران به عنوان قطب اول امدادی در جهان و از نظر توانبخشی و تولیدات دارو و تجهیزات پزشکی جزو رده‌های نخستین یاد کردند. از سوی دیگر طی این دوره بیش از ۱۰۰ محموله کمک شامل اقلام امدادی و دارویی به کشورهای خارجی و نیازمند، از جمله فلسطین ارسال شد. به دنبال افزایش اعتبار بین‌المللی جمعیت، سرانجام پس از ۲۳ سال در سال ۱۳۸۰ جمعیت توانست به عضویت هیات حاکمه فدراسیون، انتخاب و به عنوان عضوی از معدود کشورهای اهداکننده در منطقه شناخته شد. همچنین در جریان درگیری‌های افغانستان (در سال ۱۳۸۰) و بحران عراق به عنوان یکی از قطب‌ها و مراکز مهم امداد بین‌المللی برگزیده شود.

طی همین مدت و به موجب مصوبه هیات دولت «کمیته ملی حقوق بشردوستانه» به ریاست جمعیت و با عضویت نمایندگان قوه قضائیه، وزارتخانه‌های امور خارجه، بهداشت و دادگستری تشکیل شد تا حول محورهای معاهدات بین‌المللی حقوق بشردوستانه، آموزش حقوق بشردوستانه در بین مردم و نیروهای مسلح، پی‌گیری مسائل پناهندگان، آوارگان، اسیران و مجروحین سلاح‌های معاهده‌ای و بالاخره نقض حقوق بشر، موضع‌گیری نماید. در سال‌های اخیر پایگاه اطلاع‌رسانی جمعیت، با نشانی www.redcrescent.ir راه اندازی شد و انتشار دو ماهنامه «پیام هلال» که از سال‌های پس از انقلاب آغاز شده، همچنان ادامه دارد.

آشنایی با سازمان امداد و نجات جمعیت هلال احمر

مهمترین وظیفه جمعیت، ارائه خدمات امداد و نجات در زمان وقوع حوادث و سوانح بوده که براساس قانون اساسنامه جمعیت ارائه کمک‌های اولیه توسط امدادگران، برنامه ریزی و اقدام در جهت آمادگی مقابله با حوادث و سوانح و آموزش عمومی به منظور ترویج فرهنگ ایمنی و خودامدادی و ارسال کمک‌ها و اعزام عوامل امدادی در داخل و خارج از کشور از جمله وظائف این جمعیت، محسوب شده و در طرح جامع امداد و نجات کشور نیز مسئولیت فرماندهی و هدایت عملیات امداد و نجات در سوانح کشور به این جمعیت، تفویض گردیده است. سازمان امداد و نجات جمعیت هلال احمر با بیش از ۳۰ سال تجربه در زمینه آمادگی و پاسخگویی سوانح در داخل و خارج از کشور به عنوان یکی از بخش‌های اصلی جمعیت وظیفه دارد با امکانات گسترده عملیاتی، پشتیبانی، مخابراتی، امداد هوایی، دریایی و شهری و نیز نیروی انسانی مجرب و کارآموده و ارائه آموزش‌های کوتاه مدت امداد و نجات هم‌دوش سایر واحدهای جمعیت، وظیفه خطیر فرماندهی و هدایت عملیات امداد و نجات در جمعیت هلال احمر و مسئولیت دبیرخانه کار گروه کشوری عملیاتی امداد و نجات را به انجام رساند.

اساساً کشور جمهوری اسلامی ایران به لحاظ موقعیت خاص جغرافیایی، اقلیمی، زمین‌شناسی، زیست‌محیطی، جمعیتی، بافت سازه‌ای و استراتژیک، مستعد سوانح متعددی همچون زلزله، سیل، خشکسالی، رانش و لغزش زمین، بهمن، طوفان، جنگ، تصادفات جاده‌ای، هجوم آوارگان و پناهجویان و ... است و این خود جمعیت هلال احمر را وامی‌دارد تا با توسعه و ساماندهی شبکه امداد و نجات کشور، توان پاسخگویی به سوانح را افزایش دهد. در حال حاضر این سازمان با ارائه آموزش‌های رایگان امداد و نجات در تمامی شعب جمعیت در حال نیل به هدف ترویج فرهنگ ایمنی و خود امدادی و تأمین آرمان (یک نفر آموزش دیده در هر خانواده) است، آموزش‌های

امداد و نجات در زمینه دوره‌های امدادگری، تربیت مربی، تخصصی امداد و نجات و بازآموزی امداد و نجات نیز توسط این سازمان و جمعیت‌های استان‌ها ارائه می‌گردد. همچنین فعالیت‌های مختلف در زمینه امداد و نجات جاده‌ای (در ۸۹ پایگاه ثابت)، امداد و نجات کوهستان، امداد و نجات ساحلی، امداد و نجات دریایی، سیستم ارتباطات و مخابرات رادیویی (HF, VHF, CODAN, SAT-PHONE) انبارهای امدادی (با مساحت حدود ۲۰۰۰۰۰ متر مربع انبار)، ترابری امدادی (با بیش از ۳۰۰۰ خودروی امدادی)، بکارگیری ابزار و تجهیزات امداد و نجات، امداد هوایی (با پنج فروند چرخبال)، تشکیل و آماده‌سازی تیم‌های امداد و نجات (بیش از ۴۰۰ تیم آماده) برپایی اکیپ‌های امداد زمستانی، نروزی، تخلیه مصدومین و مجروحین، اعزام آمبولانس و خدمات کمک‌های اولیه و برپایی درمانگاه‌های صحرائی، تخلیه افراد در معرض خطر، ارسال کمک‌های امدادی در داخل و خارج از کشور، تامین آب، غذا، وسایل تسکین آلام آسیب دیدگان و مایحتاج عمومی آنها، اسکان اضطراری آسیب دیدگان و کمک به آوارگان و پناهندگان را به انجام می‌رساند.

معاونت درمان و توانبخشی

نخستین مرکز توانبخشی جمعیت در دی ماه ۱۳۴۱ با همکاری سازمان ملل متحد، وزارت بهداشتی و جمعیت شیروخورشید سرخ تاسیس گردید. در این مرکز ضمن ارائه خدمات در زمینه ساخت اعضاء مصنوعی و وسایل کمکی برای معلولین، تکنسین ارتوپدی فنی (ارتز و پروتز) نیز تربیت می‌شد و ارائه آموزش‌ها به دانشجویان به دو زبان انگلیسی و فرانسه صورت می‌گرفت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، معاونت درمان و توانبخشی در جمعیت هلال احمر با ۱۱ مرکز تابعه در استان‌ها توسعه یافت و علیرغم جدا گردیدن بیمارستان‌ها، درمانگاه‌ها و مراکز آموزشی درمانی از جمعیت و محول گردیدن اداره آنها به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی فعالیت گسترده‌ای در حوزه توانبخشی و نیز درمان برون مرزی، شکل گرفت.

فعالیت‌های حوزه درمان و توانبخشی جمعیت هلال احمر

الف- فعالیت‌های درمانی و دارویی

ب- فعالیت‌های توانبخشی

ج- فعالیت‌های آموزشی و تحقیقاتی

در بعد فعالیت‌های درمانی: در این بخش جمعیت هلال احمر با احداث مراکز درمانی و پلی کلینیک‌ها در داخل و خارج از کشور و بازپس‌گیری بیمارستان‌های موقوفه که براساس مصوبه شورای انقلاب در اختیار وزارت بهداشتی وقت قرار گرفته بود و بازسازی کامل آنها گام موثری در ارائه خدمات درمانی خصوصاً در مناطق محروم برداشته است.

جمعیت، در کشور امارات متحده عربی (دوبی) و نبطیه لبنان دو بیمارستان مجهز و فعال دارد و در کشورهای یمن، کنیا، نیجر، غنا، مالی، نخجوان، افغانستان، آذربایجان، ازبکستان و تاجیکستان نیز دارای درمانگاهی فعال و مجهز است که سالانه به بیش از ۳۰۰۰۰۰ نفر خدمات درمانی و تشخیصی ارائه می‌دهند و نیز تجهیز و راه اندازی بیمارستان در کشور یمن را در دست اقدام دارد. در حال حاضر جمعیت در استان‌های مختلف

کشور دارای ۱۷ درمانگاه فعال و ۳۹ داروخانه تخصصی است. مراکز توانبخشی جمعیت هلال احمر در رشته‌های اعضاء مصنوعی و وسایل کمکی، فیزیوتراپی، کاردرمانی، شنوایی سنجی، گفتاردرمانی، ایزوکینتیک، هیدروتراپی، مکانوتراپی، تغذیه و اعصاب و روان فعال است و سالانه متجاوز از ۶۳۰۰۰ نفر از خدمات آن بهره مند می‌گردند. خدمات ارتوپدی فنی در حوزه درمان و توانبخشی جمعیت هلال احمر با بهره گیری از آخرین دستاوردهای تکنولوژیک و مدرنترین تجهیزات با افرادی مجرب و متخصص قادر به ارائه خدمات در تمامی زمینه‌های ساخت اعضاء مصنوعی (پروتز) و وسایل کمکی (ارتز) می‌باشد. مراکز فیزیوتراپی این حوزه مجهز به هات پک (H.P) TENS دیاترمی (S.W.D) تراکشن Vacuum compression , Tread mill اینترفرنشیاال تراپی (IF)، میکروویو C.P.M (M.W.D)، زانو (Continuous passive motion) ماوراء بنفش (UV) و بیبراتورهای ولتاژ بالا (H.V.V) و ... بوده و در حال حاضر در بخش ایزوکینتیک با استفاده از دستگاه‌های متفاوتی چون دوچرخه، تشک ورزش و سیستم Technogym، توانبخشی بیماران بویژه بیمارانی که پس از اعمال جراحی ارتوپدی نیاز به تقویت عضلانی دارند انجام می‌شود.

در بخش کاردرمانی با امکاناتی چون vibrator Infra red Therapy، حمام پارافین (Paraffin) Hand Therapy , SI (sensory integration) , titl lab , C.P.m (Continuous passive motion) ، Bath Head و مکانوتراپی سرویس دهی به بیماران بخصوص بیمارانی که دچار اختلالات نورولوژیک چون (C.P (cerebral palsy) injury, MS, C.V.A , پارکینسون، ضایعات اعصاب محیطی و بیمارانی از این دست انجام می‌گردد.

در بخش شنوایی سنجی نیز با استفاده از دستگاه‌های (V.N.G , (E.N.G) to Acoustic Emission (V.N.G , (E.N.G) تشخیصی در خصوص بیماران مبتلا به اختلالات شنوایی انجام می‌گردد. Electro nystagmography , Video otoscopy, Audiometry, Tympanometry, A.B.R خدمات

در بخش گفتاردرمانی نیز با استفاده از آخرین تکنولوژی روز در راستای دستیابی به مهارت‌های گفتاری مناسب با توانمندی‌های جسمی، ذهنی و روانی مراجعین، تلاش می‌گردد. در این بخش با بهره‌گیری از برنامه‌های نرم افزاری مجهز در اطاقهای درمانی ویژه کودکان و بزرگسالان به درمان اختلالات نظیر لکنت زبان، اشکالات تلفظی، مشکلات یادگیری، تاخیر رشد و ... پرداخته می‌شود.

بخش تغذیه در راستای کنترل سیستم‌های ارگانیک و حفظ مطلوب و وضعیت آناتومیک بدن مددجویان و ممانعت از بروز آسیب‌های ناشی از افزایش فاکتورهای مضر در بدن فعالیت نموده و تحت نظر کارشناس مربوطه و با استفاده از جدیدترین تجهیزات مبادرت به ارزیابی و تعیین راهکارهای مناسب تغذیه‌ای برای بیماران و مراجعین می‌باشد.

بخش اعصاب و روان در کنار بخش‌های دیگر توانبخشی با همکاری متخصصین روان پزشک و روانشناس بالینی در زمینه‌های ذیل ارائه خدمات می‌نماید :

ویزیت روان پزشکی کودکان و بزرگسالان مشاوره در زمینه : تحصیل، شغل، ازدواج، روش‌های تربیت فرزند و ارائه راهکار به معلولین و افراد قطع عضو در زمینه پیشگیری از مشکلات روانی و مبادرت به امور روان

درمانی و روان سنجی مربوطه.

همچنین این حوزه در سراسر کشور مبادرت به احداث ۱۱۳ سالن مکانوتراپی با اهداف ذیل نموده که در سال ۸۱ بیش از ۴۴۰۰۰ نفر از مراجعین از امکانات آنها بهره مند گردیده اند.

الف- در جهت تکمیل مراکز فیزیوتراپی و ارتقاء توانمندی بیماران و مددجویان عزیز

ب - بمنظور استفاده پرسنل و خانواده محترم آنها از تسهیلات ورزشی

ج - جهت استفاده امدادگران در راستای ایجاد آمادگی لازم در مقابله با سوانح و حوادث طبیعی

د - بمنظور استفاده داوطلبان و جوانان و ایجاد تسهیلات لازم در جهت جذب هرچه بیشتر ایشان

فعالیت‌های آموزشی و تحقیقاتی

الف- فعالیت‌های آموزشی

بطور کلی مجموعه فعالیت‌های آموزشی این معاونت با هدف ارتقاء سطح علمی پرسنل و فراهم آوردن زمینه مساعد بمنظور دستیابی به دستاوردها و تکنیک‌های جدید در روند ارائه خدمات توانبخشی صورت پذیرفته که در قالب آموزش‌های عمومی و تخصصی انجام می‌شود:

آموزش‌های عمومی شامل:

- تهیه کتب و نشریات و جزوات آموزشی
- تهیه تیزرهای تلویزیونی

آموزش‌های تخصصی شامل:

- همکاری با مراکز دانشگاهی و آموزش عالی کشور
- آموزش و تربیت تکنسین‌های داخلی
- آموزش و تربیت تکنسین‌های خارجی
- برگزاری سمینارها و کنگره‌ها

ب - فعالیت‌های تحقیقاتی

امروزه این معاونت می‌تواند با مسرت هرچه تمامتر به اطلاع پویندگان راه تحقیقات و خودکفایی کشور برساند که پس از گذشت نزدیک به ۲۰ سال از آغاز این تلاش ملی و خستگی ناپذیر در زمینه پروتز به ۹۰ درصد و در زمینه ارتز به ۳۰ درصد خودکفایی دست یافته که ثمره آن را می‌توان در زمینه‌های زیر مشاهده نمود:

- تهیه و تولید انواع قطعات و مفاصل مکانیکی مورد استفاده در ساخت انواع ارتزهای اندام تحتانی، فوقانی و تنه
- تهیه و تولید دو نوع از مفاصل مکانیکی زانو در سیستم مدولار پروتزهای اندام تحتانی
- تهیه و تولید دو نوع از آداب‌تورهای چرخشی در سیستم مدولار پروتزهای بالای زانو

- بررسی و تحقیق در مورد امکانات ساخت و تولید قطعات مورد استفاده در پروتزهای مایوالکتریک اندام فوقانی
- تهیه و تولید جکهای قالب گیری.

سازمان تدارکات پزشکی

این بخش از جمعیت در سال ۱۳۰۵ با تاسیس اولین داروخانه جمعیت بصورت سیار، راه اندازی شد که در سال ۱۳۳۴ با تشکیل هیات مدیره مستقل توسعه یافت و در سال ۱۳۵۵ با تشکیل سازمان تدارکات درمانی شیر و خورشید سرخ ایران به فعالیت‌های آن توجه بیشتری مبذول گردید و تامین تجهیزات پزشکی و دارویی برای رفع نیاز کشور به این سازمان محول شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی با توجه به تحولات رویداده، و بخصوص در دوران دفاع مقدس، مرکز فوریت‌های دارویی در جمعیت هلال احمر، تشکیل شد که در سال ۱۳۶۷ با ادغام در سازمان تدارکات درمانی (سازمان تدارکات و تولید لوازم پزشکی و دارویی) را بوجود آورد. این سازمان که هم اکنون با نام سازمان تدارکات پزشکی جمعیت هلال احمر فعالیت می‌نماید، اداره دو داروخانه در تهران، یک درآگ استور در کیش، داروخانه‌ای در مشهد و داروخانه تک نسخه‌ای در تهران، توزیع داروهای وارداتی خاص دردها داروخانه جمعیت هلال احمر در استان‌های مختلف کشور و اداره کارخانه‌های سرنگ هلال ایران (سها ۱)، مجتمع دارویی، بهداشتی و آرایشی (سها ۳) و کارخانه سها (۲) را بعهده دارد و نیز مرکز مجهز درمانی در تهران شامل واحدهای چشم پزشکی، دیالیز، آزمایشگاه، رادیولوژی، کلینیک‌های ویژه مربوطه تحت نظارت این سازمان می‌باشد که با بهره‌گیری از آخرین تکنولوژی و فناوری روز، خدمات درمانی را به بیماران ارائه می‌نماید.

راه اندازی کارخانه (سها ۴) نیز که تولید داروهای گیاهی را با آخرین استانداردهای روز دنیا بعهده خواهد داشت نیز در دست اقدام است که بزودی عرضه محصولات این کارخانه نیز آغاز خواهد گردید.

مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران

این موسسه که از موسسات آموزش عالی رسمی کشور و مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و نیز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است، در سال ۱۳۷۴ تاسیس گردیده و دو حوزه اصلی آموزش و پژوهش فعالیت می‌نماید.

فعالیت‌های آموزشی این موسسه در سه حوزه اصلی آموزش‌های دانشگاهی، آموزش‌های کوتاه مدت و ضمن خدمت و آموزش‌های همگانی شکل گرفته و توسعه یافته است که در بخش آموزش‌های دانشگاهی در شش رشته شامل: کارشناسی ناپیوسته مدیریت امداد در سوانح (طبیعی و غیرطبیعی)، کارشناسی ناپیوسته مدیریت عملیات امداد و نجات، کارشناسی پیوسته اعضاء مصنوعی و وسایل کمکی، کاردانی امداد سوانح، کاردانی خدمات پرورشی و کاردانی مترجمی زبان انگلیسی اقدام به تربیت دانشجو می‌نماید و این موسسه تنها مرکز دانشگاهی در بین دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی در داخل کشور و نیز تنها مرکز علمی در میان جمعیت‌های ملی صلیب سرخ و هلال احمر است که اقدام به تربیت نیروهای متخصص در رشته‌های تخصصی مدیریت امداد و نجات و

مدیریت امداد در سوانح می‌نماید. در بخش آموزش‌های کوتاه مدت و ضمن خدمت در زمینه‌های مختلف مدیریت، علوم اداری، تخصص‌های امدادی و دوره‌های عمومی و مهارتی آموزش پرسنل جمعیت هلال احمر و سایر سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی همکار را بعهدہ دارد و در بخش آموزش‌های همگانی از طریق تهیه و انتشار کتاب‌های آموزش همگانی مقابله با بلایا، بروشورها، پوسترها، آموزش‌های رسانه‌ای صدا و سیما، خط تلفنی گویای امدادی (ندای امداد ۱۴۷) و... اقدام به اطلاع رسانی و آموزش عموم مردم می‌نماید.

در بخش پژوهش نیز با تاکید بر پژوهش‌های کاربردی مورد نیاز، تحقیقات ارزشمندی در زمینه امکان سنجی استان‌های مختلف کشور به لحاظ آمادگی مقابله با سوانح، طراحی چادرهای جدید امدادی، طراحی کیف امداد و کمک‌های اولیه، طراحی سیستم اطلاعاتی مدیریت سوانح (DMIS)، طراحی شبکه امداد و نجات کشور در دست انجام است، در سه زمینه علوم پزشکی و توانبخشی، علوم انسانی و اجتماعی و نیز علوم فنی و مهندسی مرتبط با سوانح و بلایا، فعالیت‌های پژوهشی خود را تبیین نموده و توسعه بخشیده است.

سازمان داوطلبان هلال احمر

این سازمان براساس اصل خدمات داوطلبانه Voluntary service که از اصول هفتگانه جمعیت‌های ملی صلیب سرخ و هلال احمر است شکل گرفته و هدف اصلی آن حمایت از نیازمندان و قشرهای آسیب پذیر از طریق بهره‌گیری از توان توانمندی است که داوطلبانه به عضویت جمعیت درآمده‌اند، اساس کار این سازمان را تشکیل می‌دهد.

این سازمان دو وظیفه عمده را دنبال می‌نماید :

۱- جذب نیروی انسانی داوطلب و مشارکت‌های مردمی

اهمیت این وظیفه در جمعیت‌های ملی هلال احمر و صلیب سرخ به اندازه‌ای است که همه تلاش‌ها و فعالیت‌های جمعیت هلال احمر، متکی به آن تعریف شده است. تفاوت و امتیاز مشارکت‌های مردمی در جمعیت هلال احمر از سایر موسسات حمایتی در این است که صرفاً به منابع و مقدرات مالی، توجه نمی‌شود. بلکه بهره‌گیری از تجربیات، تخصص‌ها، دانش و فرصت‌های داوطلبان نیز در امر مدرسانی به نیازمندان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و علاوه بر اشخاص از توان تشکلهای غیردولتی همسو با اهداف جمعیت هلال احمر نیز بهره می‌جوید و فرآیند اجرایی این وظیفه عبارتست از :

شناسایی و جذب اقشار و اشخاص توانمندی که تمایل به عضویت دارند و پذیرش و سازماندهی داوطلبان خدمت از طریق دسته بندی در گروه‌های چهارگانه مهارت، حمایت، مشارکت و هدایت. این اشخاص در قالب عضو و یا داوطلب می‌توانند با این سازمان همکاری داشته باشند.

عضو : شخصی است که متعهد به اصول بنیادین جمعیت و نشر آن بوده، از اساسنامه پیروی و نسبت به اجرای مصوبات مجمع عمومی و شورای عالی جمعیت اقدام نموده و حق عضویت پرداخت می‌نماید.

داوطلب : شخصی است که به اصول جمعیت احترام گذاشته و در قالب گروه‌های مهارت، حمایت، هدایت و مشارکت بصورت سازماندهی شده خدمات ارائه می‌نمایند.

از جمله فعالیت‌های بخش جذب جمع آوری کمک‌های نقدی و غیرنقدی مردمی در زمان حوادث برای یاری رسانی به آسیب دیدگان است.

۲- ارائه خدمات حمایتی

این خدمات به نیازمندان آسیب پذیر و آسیب دیده از سوانح، حوادث و مسائل اجتماعی در حوزه وظایف تعریف شده جمعیت هلال احمر می‌باشد. این خدمات شامل موارد ذیل است:

- خدمات صندوق وام اشتغال و خودکفایی مددجویان
- خدمات درمانی، دارویی، تجهیزات پزشکی و فیزیوتراپی
- کمک‌های نقدی مقطعی و یا موردی
- جهیزیه و وام ازدواج
- پوشاک، مواد خوراکی و بن
- هزینه سفر و اقامت موقت افراد در راه مانده
- مستمری
- وام خرید دیه مربوط به تصادفات منجر به صدمه و یا قتل غیر عمد
- حضانت از فرزندان بی سرپرست در مراکز شبانه روزی.

سازمان جوانان هلال احمر

سازمان جوانان جمعیت هلال احمر (جوانان شیروخورشید سرخ سابق) در ۱۴ آبان ماه سال ۱۳۳۶ (ه.ش) بنا به درخواست جمعیت وقت و تصویب اساسنامه آن با همکاری وزارت فرهنگ و هنر تاسیس شد. در ابتدا فعالیت‌های سازمان، متمرکز در شاخه دانش آموزی و شامل خدمت به هم‌نوع، ترویج مسائل بهداشتی و صلح و دوستی بود. به دنبال تغییر اساسنامه در سال‌های ۴۵ و ۴۶ و به منظور گسترش فعالیت‌های جوانان عضو جمعیت، مرکزی با عنوان «خانه جوانان» در سال ۱۳۴۸ (ه.ش) تاسیس شد. تا زمان پیروزی انقلاب عمده فعالیت‌ها در مدارس انجام می‌گرفت و تعداد خانه‌های جوانان نیز در حدود بیست مرکز بود. بعد از پیروزی انقلاب در سال ۱۳۶۱ خانه‌های جوانان به مراکز پرورش اسلامی تغییر نام یافت. با گسترش فعالیت جوانان در مراکز پرورش اسلامی این مراکز ابتدا تحت سرپرستی اداره کل و سپس معاونت فرهنگی جمعیت هلال احمر قرار گرفتند. از سال ۱۳۷۸ با تغییر تشکیلات جمعیت، معاونت فرهنگی و سازمان جوانان (سابق) در هم ادغام گردید و تحت عنوان سازمان جوانان جمعیت هلال احمر شروع به فعالیت نمود که این فعالیت تاکنون نیز ادامه دارد. در سال‌های اخیر اقدامات اساسی و زیربنایی زیادی در سازمان صورت گرفته است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

تشکیل شورای عالی جوانان جمعیت، تشکیل کانون‌های دانشجویی هلال احمر در دانشگاه‌ها، انعقاد توافقنامه با وزارت آموزش و پرورش و بازنگری فعالیت‌های دانش آموزی، ایجاد جامعه بشردوستان جوان در سطح

شهرها جهت فعالیت سایر جوانان و...

علاوه بر تغییر ساختار تشکیلاتی، فعالیت‌ها و برنامه‌های سازمان جوانان نیز مورد بازنگری قرار گرفته است. امروزه فعالیت‌های سازمان در سه حوزه معاونت جذب و سازماندهی، معاونت آموزشی و پژوهشی و معاونت فرهنگی و امور اجتماعی برنامه ریزی و اجرا می‌شود.

معاونت جذب و سازماندهی در زمینه جذب و سازماندهی جوانان داوطلب عضویت در جمعیت هلال احمر به کارگیری اعضا در امور امدادی و عام المنفعه و برنامه‌های بشردوستانه و تقویت و استمرار ارتباط اعضا با سازمان، فعالیت می‌نماید. تشکیل تیم‌های امدادی، تهیه نرم افزار جامع عضویت و برنامه ریزی فعالیت‌های بشردوستانه نمونه‌ای از فعالیت‌های این معاونت می‌باشد.

محور فعالیت‌های معاونت آموزشی و پژوهشی ارتقاء دانش و تقویت مهارت‌های اعضای سازمان جهت انجام فعالیت‌های امدادی و بشردوستانه، ایجاد و تقویت بنیان‌های پژوهشی در ارتباط با طرح‌ها و برنامه‌های سازمان و ارزشیابی برنامه‌های مختلف سازمان است. طراحی و اجرای دوره‌های آموزشی امداد و کمک‌های اولیه، نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر، کار گروهی و خدمات داوطلبانه و برگزاری دوره‌های متعدد تربیت مربی و تربیت مدرس و نیز دوره‌های آموزشی غیرمتمرکز در سطح استانها نمونه‌ای از فعالیت‌های این معاونت می‌باشد.

معاونت فرهنگی و امور اجتماعی با برگزاری مسابقات و جشنواره‌های فرهنگی - هنری، برگزاری اردوها و مسابقات ورزشی متنوع در جهت نگهداری اعضا تلاش می‌نماید.

در حال حاضر جمعیت هلال احمر بیش از ۱۶۹ سالن ورزشی، ۴۶ آمفی تاتر، ۱۴ سینما و ۲۳۹ کتابخانه دارد. اعضای این سازمان در سه شاخه دانش آموزی، دانشجویی و جوانان بیش از ۱۳۰۰۰۰۰ نفر می‌باشد که در حدود ۱۹۲۰۰ واحد آموزشی در آموزش و پرورش، ۳۸۸ دانشگاه و ۳۲۸ مرکز امور جوانان سازماندهی شده‌اند.

